№ 158 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 25 **1903** ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 25 № 158

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Բաժանորդագրվում են միայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»
Adresse: Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳԻՐԸ

1903 Թւին

12 ամսվանը	. . . .	10 րուբլի
11 »	. . . .	» »
10 »	. . . .	9 »
9 »	. . . .	8 »
8 »	. . . .	7 »
7 »	. . . .	6 »
6 »	. . . .	» »
Մնացածները ամսական		1 »

Եւրոպայում 30 ֆր., Ամերիկայում 6 դոլլար, Պարսկաստանում 10 ր.

Հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція „Мшакъ".

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մթերքների Թանգութեան առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ուրախալի երեւոյթ. Նամակ Ալէքսանդրօպօլից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ճանապարհից.

ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ԹԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Այն օրվանից, որ քաղաքները սկսեցին մեզանում արագութեամբ աճել և երկաթուղիները կապեցին մեզ մի կողմից երկրի խուլ անկիւնների, իսկ միւս կողմից մեծ վաճառանոցների հետ, առաջ եկաւ մեզանում մեծ փոփոխութիւն թէ կենսական մթերքների և թէ ուրիշ առարկաների գների մէջ։ Կենսական մթերքները առհասարակ թանգացան, իսկ գործարանական արդիւնքները մի փոքր էժանացան։

Կենսական մթերքները թանգացան այն պատճառով, որ մի կողմից պահանջը աւելացաւ, իսկ միւս կողմից այն, որ մեր երկրի մթերքները սկսեցին փախառահանվել հեռու տեղեր, ուր գները աւելի բարձր են, քան մեզանում։ Կովկասից այժմ դէպի հեռու վաճառանոցներն են գնում ամեն տեսակ մրգեր, թռչնեղէն, ձու, ձկնեղէն և այլն։ Քաղաքներում թանգացան նոյնպէս բնակարանները, որոնց վրա եղած ծախքերը մանաւանդ ծանր են այն դասակարգերի համար, որոնք փոքր ռոճիկներ և հասոյթներ են ստանում։

Կարելի է արդեօ՞ք մաքառել այդ հանգամանքի դէմ և ինչո՞վ կարելի է մեղմացնել նրա արտայայտութիւնը—ահա մի հարց, որ ինքն ըստ ինքեան ասպարէզ է գալիս։

Գները փոփոխել ցանկութեան համաձայն անկարելի է, բայց կարելի է այնպէս կազմակերպել գործը, որ մթերքները ձեռք բերվեն առաջին աղբիւրից, նրանց արդիւնաբերողից և այդպիսով թեթեւացնել ծախքերի մի մասը։ Միւս կողմից, պէտք է այնպիսի մեծ չափով զարգացնել այդ մթերքների արդիւնագործութիւնը, որ նրանց քանակութիւնը շատանայ վաճառանոցում։ Ճիշտ է, այն ժամանակ արդիւնաբերողը փոքր ինչ կը վնասվի էժան գներից, բայց կը ստանայ համագումարում աւելի, քան առաջ, որովհետեւ նա վաճառահանոց կը դուրս բերէ մեծ քանակութեամբ ապրանքներ։

Անկասկած՝ այն արհեստաւորները, որոնք զբաղված էին մինչեւ այժմ այնպիսի արհեստներով, որոնց արդիւնքները այլ եւս լաւ գին չունեն վաճառանոցում, պէտք է ձեռնարկեն այնպիսի արհեստներին, որոնք աւելի լաւ են վարձատրում աշխատանքը, կամ այնպէս կատարելագործեն իրանց արհեստը, որ նրա արդիւնքները գին ստանան շուկայում։ Այդտեղ առաջ է գալիս արհեստագիտական կրթութեան անհրաժեշտութիւնը և արհեստների զարգացման խնամատարութեան խոշոր հարցը, որի մասին մինչեւ այժմ քիչ հոգ է տարված մեզանում։

Ինչ վերաբերում է բնակարաններին, պէտք է փորձել դիմելու այն միջոցներին, որոնք գործադրվում են ներկայումս Ամերիկայի, Անգլիայի, եւրոպական ցամաքի, իսկ վերջերս նաեւ Ռուսաստանի մայրաքաղաքներում, այն է շինել էժանագին բնակարաններ և տալ դիւրին պայմաններով ազգաբնակութեան։ Այդպիսի բնակարանների շինութեան գործով կարող են զբաղվել թէ քաղաքային վարչութիւնները և թէ յատուկ կազմված ընկերութիւնները։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՐԱԽԱԼԻ ԵՐԵՒՈՅԹ

(Նամակ Ախալքալաքից)

Շատ չէ, որանից մի 10—15 տարի առաջ, եթէ մեր գիւղերում լրագիր որոնէիք, ծիծաղելի առարկայ կը դառնայիք։ Բայց չէ՞ որ կեանքն առաջադիմում է, և ակներեւ է, որ այսօր մեր անշարժ հայ գիւղացին էլ մի քայլ առաջ է գնացել։

Երէկ, յուլիսի 16-ին, անցնում էի փողոցով, յանկարծ մէկը կանչում է յետեւից։ Կանգնում եմ։ Ինձ կանչողը գաւառիս հարուստ քահանաներից մէկի որդին էր. բարոյապէս փչացած, մի ընկած երիտասարդ, որի պատճառով ոչ մի բանի պէտք չը գալով՝ աշխատում է «աէրտէր» դառնալ։ Եւ հաւանօրէն հօր չխոչխան ոսկիների ուժով «արժանաւոր հօր արժանաւոր յաջորդ կը հանդիսանայ»։ Գլխաբաց մօտենում է ինձ.

—Ի՞նչպէս կը համարձակվիք դուք, պարոն, մեզի անպատւել «Մշակ»-ին մէջ...

—Ի՞նչպէս, երբ, հարցնում եմ ես։

—Միտքդ չէ՞ որանից երեք տարի առաջ... Գիտես թէ մօքես կ'ըլնէ, ախր դու խիղճ չունիս, գիտես որ էդ «Մշակ»-ին գրածը էլ չի ջնջվի... ախր...

—Ներողութիւն, պարոն, ես մի այլ անգամ բացատրութիւն կը տամ, միայն երբ հարբած չէք լինի... պատասխանեցի ես ու հեռացայ, նկատելով, որ խեղճը խիստ դժուարութեամբ է ուղիղ ոտքի կանգնում։

—«Գիտես թէ մօքես կ'ըլնէ» և այս խօսքերը յիրաւի իմ մտքից էլ չեն դուրս գայ, որ ցոյց են տալիս թէ հայ լրագիրը և «Մշակ»-ն առանձնապէս մուտք է գործում մեր գիւղերի խուլ անկիւններում և նրա ձայնը ստանում է մամուլին արժան պատուաւոր կոչումը։ Սա շատ ուրախալի երեւոյթ է մեր գիւղացու աղքատիկ կեանքում։

Ջաւախեցի

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ

Յուլիսի 21-ին

Այս տարի մեր գաւառում ընդհանրապէս եղանակը տաք էր։ Մինչեւ յուլիսի սկիզբները համարեա պարբերական անձրեւներ էին գալիս։ Եղանակը զգալի կերպով տաքացաւ ամսիս 10-ից։ Կէս օրին, արեւի առաջ ջերմաչափը բարձրանում է 44° R. Տաքութիւնն անհրաժեշտ է արտերը հասցնելու համար։ Գարունը այս տարի ուշ եկաւ, ցանքերը յետաձգվեցին, այդ պատճառով էլ ուրիշ տարիների համեմատութեամբ հունձն ուշացաւ։ Այժմ գաւառի դաշտային մասերում հնձի ամենատաք ժամանակն է, իսկ լեռնանիստ տեղերում դեռ երկու շաբաթից յետոյ հազիւ հունձ լինի։ Բանւորի օրավարձը մի րուբլի է բարձրացել, մինչդեռ սովորաբար 40—50 կոպէկ էր։

Առատ անձրեւների և աջող հողմերի շնորհիւ ...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՑ

I

Ալէքսանդրօպօլի երկաթուղին

Աղքատ է այս երկաթուղին։ Նրա վրա շարժվում են համարեա միայն մարդատար գնացքներ։ Ճանապարհորդը գծի ամբողջ տարածութեան վրա շատ քիչ է տեսնում ապրանքատար վագոններ և գալիս է այն եզրակացութեան, որ երկիրը առեւտրական մեծ ույժ չունի, արտահանելու և ներմուծելու կարիքներից զուրկ է։

Ես գրում եմ իմ տեսածը։ Անշուշտ միշտ այսպէս չի։ Միայն Ալէքսանդրօպօլի երկաթուղին։ Ահա նրա շարունակութիւնը հասել է Երեւանին, բայց այդտեղ կանգ չը պիտի առնէ և մի երկու-երեք տարուց յետոյ կը հասնէ պարսկական սահմանագլխին։ Այն ժամանակ, ի հարկէ, աւելի մեծ կենդանութիւն կը տիրէ այժմ այնքան աղքատ ճանապարհի վրա։

Այժմ համարեա միայն ճանապարհորդների համար է երկաթուղին։ Նա ծառայում է գլխաւորապէս ռազմական նպատակների։ Եթէ չը լինէր Ալէքսանդրօպօլը, մանաւանդ Կարսը, Շիրակի լեռնադաշտը հազիւ թէ այսքան շուտ տեսնէր երկաթուղի։ Մինչեւ այսօր այդ ճանապարհը չէ դարձել երկրի համար տնտեսական մի հուժկու զարկերակ և չէ կատարել նշանակալից դեր կուլտուրական-տնտեսական նոր հարցեր ու պահանջներ չէ զարթեցրել։

Միայն մի բան է նկատելի։ Ժողովուրդը էժան և արագ հաղորդակցութեան միջոց ունի և օգտվում է այդ մեծ յարմարութիւնից։ Վագոնները լիքն են լինում։ Դա շատ լաւ է երկաթուղու համար, բայց կատարեալ տանջանք է ճանապարհորդների համար։

Թւում է թէ մի ճանապարհի վրա, որ կենդանի է գլխաւորապէս մարդատար գնացքներով, վարչութիւնը որ և է հոգատարութիւն կունենայ ճանապարհորդների յարմարութիւնների մասին։ Ուրիշ ինչի մասին մտածել Ալէքսանդրօպօլի գծի պէտ մի աղքատ երկաթուղու վրա։ Բայց այդպէս չէ։ Մեզանում իւրաքանչիւր եւրօպական գործ արագ ասիականացվում է։ Մեզանում հիմնարկութիւնը չէ հասարակութեան համար, այլ ընդհակառակը։ Ծախում են տոմսակներ, վերցնում են փող, բայց երբէք չեն մտածում՝ կա՞յ տեղ, ուր տոմսակ գնողը նստէ։ Վագոններում մարդիկ թափվում են իրար վրա, մնում են կանգնած, հանգստանալու ոչ մի միջոց չունեն։ Այդ ոչինչ։ Տոմսակների վաճառումը շարունակվում է և համարեա իւրաքանչիւր կայարանից նոր և նոր մարդիկ են մտնում։

Դժբաղդ է մանաւանդ երկրորդ կարգի վագոնի ճանապարհորդը։ Սովորաբար, գնացքում մի հատ է լինում այդ կարգի վագոնից։ Ես տեսայ, որ վագոնի կորրիդորում անգամ ճանապարհորդներ են կանգնած։ Հեծեծանք ու գանգատ է տիրում ճանապարհի ամբողջ երկարութեան վրա։ Գանգատվում են տեղի անձկութեան վրա. գանգատ են բարձրացնում և անհամար բաղլինջները, որոնք հանգստութիւն չեն տալիս ճանապարհորդներին...

Անդրկովկասեան երկաթուղիները անցեալ տարի զուտ արդիւնք տուել են, կարծեմ, 7 միլիոն։ Եթէ այդ վիթխարի գումարից զեղչվէր մի շատ աննշան, համարեա աննկատելի մաս, ճանապարհորդները այդքան չէին տանջվի։

Այո, ասիականութիւնը ամեն բանի վրա է իր կնիքը դնում։ Ես, նստած խեղդող, մինչեւ պատուհանները լցված վագոնի մէջ, մտաբերում էի, որ միայն երկաթուղին չէ այդպէս, Թիֆլիսի ձիաքարշի վագոններում էլ շարունակ նոյնն է կատարվում։ Այստեղ էլ տեղ գտնելը այնքան դժուար է, որ ձեռք է բերվում համարեա կռւով։ Վօրօնցօվի արձանի մօտ մի կէս ժամ կանգնեցէք, և դուք ականատես կը լինէք, թէ ինչեր են կատարվում, երբ գալիս է ձիաքարշի վագոնը։ Ցարձակվում են ամեն կողմից. կանալք կռւով վերցնելու ընդունակութիւն քիչ ունեն, ուստի ժամերով են սպասում այն բարեբաղդ դէպքին, երբ իրանք էլ կարող կը լինեն տեղ գտնել։

Քիչ ծախսել և շատ ստանալ... Այս իմաստութեան հպատակվում են նոյն իսկ եւրօպացիները, երբ գալիս են մեր Ասիայում որ և է գործ սկսելու...

Եւ այդ իմաստութեան բոլոր հմայքներն էին մեզ սպասում, երբ մենք, մի խումբ ճանապարհորդներ, յունիսի 25-ին, գիշերվայ ժամի 12-ին, Թիֆլիսի վօկզալում մտանք Ալէքսանդրօպօլի գնացքի երկրորդ կարգի վագոնը։

Բայց ես շուտով մոռացայ ասիականացած եւրօպականութիւնն էլ, քիչ ծախսելու և շատ ստանալու իմաստութիւնն էլ։ Մեր բաղդից ամառնային գիշերը շատ կարճ էր։ Նա արագ անցաւ և ցոյց տուեց, որ Ալէքսանդրօպօլի երկաթուղին միայն բաղլինջներով լիքը վագոններ չունի։ Դա մի գեղեցիկ ճանապարհ է, որը տեսնելու համար արժէ յանձն առնել նոյն իսկ աւելի մեծ դժուարութիւններ։

Լոյսը նոր-նոր էր բացվում, երբ մեր գնացքը մտաւ Դեբեդա-Չայի հսկայական, երկար, հմայիչ կիրճը։ Լոռու լեռնաշխարհում էինք, կովկասեան երկրի այն անկիւններից մէկում, որոնք հիացնում են մարդուն իրանց վեհ, խորհրդաւոր տեսքով, իրանց ահաւոր չքնաղութիւններով։

Այդ լեռնաստանի մէջ, ուր սարերի կատարները իրար ուս են բարձրանում, սփռելով անտառապատ ու լերկ լանջեր, ձորեր, ամպերի մէջ կորած ժայռոտ պարիսպներ,—ճանապարհի համար միայն մի յարմար ուղղութիւն է եղել, այն ձորը, որ լեռնաշխարհը բացել է իր գետի փրփրացող ալիքների համար։ Եւ երկաթուղին ամբողջ ժամանակ այդ գետի ափերով է պտտում, միշտ նրան է ապաւինած, ինչպէս նա էլ ամբողջ ժամանակ ... սպասում ենք՝ նրա փէշից է բռնած՝ լեռնային սոսկալի քաօսից դուրս գալու համար...

Գետը գալիս է հակառակ կողմից, վերեւից դէպի ցած. նրա կայտառ վշշոցը շարունակ ձեր ականջների մէջ է. երկաթի վրա վազող բազմաթիւ անիւների դղրդիւնը չէ կարողանում խլացնել այդ ջրային աղմուկը։ Ոլոր-մոլոր է գետի ընթացքը. այդպէս է և նրա ափերը քերող երկաթուղին։ Գալիս են երկար տարածութիւններ, երբ դուք, նայելով վագոնի պատուհանից, կարծում էք թէ ձեր գնացքը մի ինչ-որ ահաւոր ույժի ձեռքով ձգված է մի հսկայական խորխորատի մէջ, որից նա երբէք չը պիտի դուրս գայ։ Շարժվում է գնացքը, շոգեկառքը հսկայօրէն շնչում է, և ձեզ թւում է թէ նա յուսահատ ջանքեր է անում, ելք արոնելու համար։

Երկա՜ր ու երկար է այդ ահաւոր ձորը, որ բնակութիւնը յատկացրել է Դեբեդա-Չային։ Հարթ ու լայն չէ նա։ Նրան շարունակ նեղում են, դժուարացնում են. կամ ժայռերն են իրանց հսկայական ուսերը խրում գետի ալիքների մէջ, կամ ձորերն են կտրատում նրան, կամ վերեւից եկող ահագին լեռնալանջերն են պատերի պէս սպառվում, կորվում նրա վրա։

Այս բոլորը ոչինչ է մարդու համար։ Զինված գիտութեամբ, նա գլուխ չէ կոտրել լեռնաստանի այս անհեթեթութիւնների մէջ։ Համարձակ, չը շապելով նա ծրագրել է մի վերին աստիճանի յանդուգն գործ. քայլ առ քայլ նուաճել է քարէ բնութիւնը, իր երկաթէ ճանապարհն է տարել, չը վախենալով ոչ դժուարութիւնից, ոչ աշխատութիւնից։ Որքան մարդկային եռանդ, բազուկների ույժ է գործադրված. ինչ ահագին նիւթական միջոցներ են սպառվել յաճախ մի հարիւր կամ երկու հարիւր քայլ տարածութիւն նուաճելու համար։ Խիզախ ու յանդուգն մարդն է երեւում ձեզ ճանապարհի երկու կողմերից։ Նա այլ եւս կանգնած չէ այդտեղ՝ իր մուրճը բռնած. բայց նրա գործը ուղեկցում է ձեզ առա-

գիւղերում առատութիւն է տիրում, այնպէս որ վերջին երեք տարիները արդիւնաշատ տարիներ են և յիշեցնում են պատմական Շիրակի լիքը ամբարները։ 1901 թւին կանոնաւոր անձրևներ եկան մինչև յունիսի սկիզբները, այնուհետև թէպէտ եղանակը չորային գնաց, բայց զովարար հովերի շնորհիւ հասկերը լցվեցին և լաւ հունձ ստացվեց։ 1902-ին գարնան անձրևները շարունակվեցին մինչև յունիսի կէսը, իսկ այնուհետև սակաւացան, բայց ցանքերը երաշտից ազատ մնալով, տուին գոհացուցիչ արդիւնք։ Այս տարի ձմեռը երկարատև էր, մարտ և ապրիլ ամիսները չորային անցան, այնպէս որ մինչև այժմ երկիւղ կար, թէ երաշտ տարի կը լինի, բայց, բարեբաղդաբար, երաշտ ամիսներին յաջորդեց ջրառատ մայիսը և անձրևները տևեցին մինչև ներկայ ամիսը, ուստի արտերն այս տարի տուին ամենափառաւոր արդիւնք։ Վաթսուն տարեկան մարդիկ վկայում են, որ իրանց կեանքում չեն յիշում այսպէս առատ տարի։

Մարտ և ապրիլ ամիսներին անձրև չը լինելուց, այս տարի խոտի և յարդի պակասութիւն է զգացվում։ Այն հարոսը (խոտատեղ), որ սովորաբար տալիս էր 2—3 սայլ խոտ, այս տարի մի սայլ է տուել։ Խոտի սայլն ուրիշ տարի արժէր 3 րուբլի, այժմ արժէ 5 րուբլի, որ կարելի է ասել, թէ թանգ է։

Բայց չը նայելով ընդհանուր առատութեանը, այնու ամենայնիւ կարկուտը տեղ-տեղ զգալի վնասներ տուեց։ Յուլիսի 10-ին խոշոր կարկուտ եկաւ քաղաքի սահմաններում։ Կարկուտը թէև կարճատև եղաւ, բայց վախեցրեց բոյսերին։ Նոյն ամսի 20-ին կարկտաբեր ամպի նեղ շերտեր անցան գաւառի հիւսիսային և հարաւային սահմաններից։ Կարկուտը թեթև կերպով հարուածեց Օրթաքիլիսա, Թօփարլի, Ղոնախղրան, Բայանդուր, Դահարլի, Խլի-Ղարաքիլիսա, Թափադօլակ, Բեասփանակ և Ջրըրախլի գիւղերի արտերին։ Աւելի աղետաբեր եղաւ նոյն ամսի 23-ի կարկուտը, որ երեք օր ձիւնի թանձր շերտի նման նստեց Արթիկ գիւղի շրջակայքում, և մեծ վնասներ հասցրեց թէ այդ գիւղի և թէ մերձակայ Ղփչախ, Ղարաքիլիսա, Մահմուդճուղ և Բաշգիւղի արտերին։

Տարի չէ լինում, որ կարկուտը շատ կամ սակաւ չափով չը վնասէ գիւղացիներին, բայց մեր գիւղացին կամ չը գիտէ, կամ չէ ուզում իր արտերն ապահովել կարկուտից։ Տարեկան մի չնչին տուրք տալով կրակից կամ կարկուտից ապահովող ընկերութեան, գիւղացին դժբաղդ դէպքում կապահովէ իր տարեկան ապրուստը, այն ինչ այժմ խապառ զրկվում է իր միակ յոյսից, դառն աշխատութեան պտուղից։ Ցանկալի էր, որ մեր հարուստ-ունևոր գիւղացիներն օրինակ տային այս բանում իրանց ղըրացիներին։ Ցայտնի բան է, կարկտի պատճառով թանգութիւն չէ լինում. նրա տուած վնասը տեղական բնաւորութիւն ունի, խսկապէս ում արտին որ դիպչի, վնասը նրան կը հասնի։ Տեսնում ես կարկուտը վնասում է մի արտի, նրա կողքի արտը ազատվում է կարկտից։ Ընդհանրապէս գիւղացիք շատ գոհ են [illegible] և ամեն անգամ անձրևի ժամանակ սասծի պէս կրկնում են. «Այս տարի հրեշտակներն իջել են արտերի վրա. նրանք իրանց թևերով ջրում են արտերը»։

Անկասկած կենսական ամենաուրախ երևոյթ կարող է համարվել առատութիւնը։ Այժմ գիւղացին գոհ է, որովհետև հաց ունի ուտելու. նրա երեխաները ձմեռվայ ցրտերին էլ չեն մնայ քաղցած. նրանք թէև կիսամերկ, բայց և և այնպէս կուշտ փորով կը քնեն։ Մի շարք տարիների հնձի անաջողութիւնը քամել էր խեղճ գիւղացու կենսական ույժերը։ Գիւղերում շրջողն ակամայ սարսուռ էր զգում, տեսնելով նրանց վերջին ծայր թշուառութիւնը։ Գիւղացիների ամենամեծ մասը ձմեռը հաց չունէր, գարունքին սերմացու չունէր, անասուններ չունէր ցանելու համար։ Գիւղացու մի պատառ հացը չէր կարելի կարել առանց արտասուքի։ Նա մինչև կոկորդը խրվել էր պարտքերի մէջ։ Նրա արտերը հետզհետէ անցել էր գիւղական բռունցքների (кулакъ) ձեռքը, իսկ սրանք անողոք կերպով կեղեքում, հարստահարում էին նրան։ Եւ գիւղի վամպիր-վաշխառուներն աւելի վատ են, քան քաղաքացիները։ Եթէ քաղաքացին 20—30 տոկոս է վերցնում, գուցէ շատ անգամ դրամագլուխն էլ է կորցնում, իսկ գիւղացի վաշխառուն 50—60 տոկոս վերցնելով միանգամայն ազատ է կորստից. պարտապան գիւղացին ամբողջապէս վաշխառուի ձեռքումն է, նրա արտը, հացը, (ցորեն, գարին) եզը, տունը սրան է պատկանում։ Մի սայլ խոտի փոխարէն, նա պէտք է 2—3 օր ձրի ծառայէ պարտատիրոջը, իսկ եթէ պարտքը չը կարողացաւ վճարել, խոտի գինը հինգ րուբլի հաշուելով, տոկոսն էլ 2 րուբլի է նշանակում և փողի գլխին աւելացնելով մուրհակ է վերցնում նրանից, իսկ այս պարտքը հետզհետէ աճելով, գրաւ է դրվում արտը, կամ ծախվում է կովը, մի լուծ եզը և այլն։

Գիւղական բանկի մասին մի ուրիշ անգամ խօսելու առիթ ունեցել եմ, նոյնպէս խօսք եղել է գիւղական շտեմարաններ հիմնելու վերաբերութեամբ։ Եթէ առաջինը դժուար է փող չը լինելու պատճառով, վերջինը շատ հեշտ է գլուխ բերել, մանաւանդ այսպիսի առատ տարիներում։ Ինչ երաշխաւորութիւն կայ, որ հետևեալ տարիներում նոյնպէս առատ կամ միջակ կը լինի բերքը։ Գիւղացին մի երկու տարի չունևոր քաշելով՝ ամենևին ազատ չէ նորից պարտքերի տակ ընկնելուց։ Ուրեմն ինչու չօգտվել հանգամանքից և չը հիմնել շտեմարաններ՝ գոնէ այսպիսով նրանց սերմացուն կապահովվէր։

Սակայն ծվ պէտք է գիւղերում մտցնէ սոյնանման գեղեցիկ սկզբնաւորութիւններ։ Եթէ ընդհանրապէս գիւղացիները տգէտ են և խաւար, չէ կարելի չը խոստովանել, որ գիւղերումն էլ կան բանիմաց, արտացաւ մարդիկ։ Զէ՞ որ այդպիսիները մտցրել են գիւղերում նորաձև գութաններ, քամելու մեքենաներ, բոստաններ են գցել, ծառեր են աճեցրել, գետնախնձորի ընդարձակ հողեր են յատկացրել, որից 10 անգամ աւելի արդիւնք կը ստացվի, քան թէ հացահատիկներից։ Ահա այդպիսիները կարող էին առաջնորդ լինել, թէ շտեմարաններ հիմնելու գործին և թէ ուրիշ գեղեցիկ, նպատակայարմար նորութիւնների համար։ Կարիքը զգալի է, պէտք է աշխատել։ Ասել թէ գիւղացին յամառ է, չէ լսում, միանգամայն հիմք չունի։

Անցեալ տարի գիւղերում շրջելիս, մի երկու գիւղում համոզեցի հաճար ցանել, որովհետև սա աւելի արդիւնաւոր է, քան թէ ցորենը։ Գիւղացիք փորձել էին և այս տարի գոհ էին արդիւնքի համար։ Մի ուրիշ գիւղում յորդորեցի ծառեր տնկել։ Այս փորձն էլ գիւղացիք արել են։ Տարիներ յետոյ նրանք կունենան լաւ ծառաստան, որի ցախը կը վառեն, իսկ փայտը գործ կը դնեն շինութիւնների համար։ Անշուշտ գիւղացու վրա աւելի կազդեն այն մարդիկ, որոնք գիւղերումն են ապրում և անձամբ օրինակ կը տան։ Ասած է. օրինակը վարակիչ է։

Ն. ք. Նիկողոսեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, յուլիսի 18-ին

Ձեր լրագրի № 148-ի մէջ պ. Լրատուն, խօսելով պ. Կարա-Մուրզայի համերգի մասին, ի միջի այլոց, ասում է. «Խումբը բաղկացած էր 70-աչափ երկսեռ անդամներից, գլխաւորապէս ուսանողներից և աշակերտներից»։

Որպէս համերգին մասնակցողներից մէկը՝ ճշմարտութեան դէմ չը մեղանչելու համար, բարոյական պարտք եմ համարում ասել, որ համերգի երեկոյեան խմբում մի հատիկ ուսանող էլ չէ եղել դժբաղդաբար։

Ծիչտը այն է, որ առաջին 3—4 փորձերին մասնակցել են երկու ուսանող, բայց նրանք մինչև վերջը չեն մնացել, այլ զանազան պատճառներով հեռացել են։

Ի դէպ պէտք է ասել, որ մեր Շուշու ուսանողների կողմից այսպիսի դէպքերում և ուրիշ հասարակական գործերում անտարբերութիւնը միանգամայն ապանիչ է։

Համ. Կոստանդեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօտ օրերումս Բագուից Թիֆլիս կը հասնի ներքին գործերի մինիստրի օգնական, ժանդարմների առանձին կորպուսի հրամանատար գեներալ Ֆօն-Վալ։

—

Կովկասեան կառավարչապետի խորհրդի անդամ Սուլթան Կրիմ-Գիրէյ վաղը, յուլիսի 26-ին, Թիֆլիսից ճանապարհ է ընկնում դէպի Պարսկաստան, որտեղ նա մտադրութիւն ունի ծանօթանալու այդ երկրի առևտրական գործերի դրութեան և գիւղատնտեսութեան մի քանի ճիւղերի հետ։ Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյ կը մնայ Պարսկաստանում մօտ մէկ ամիս։

—

Այսօր Թիֆլիս կը հասնի ռուս յայտնի երգիչ Ֆիգնէր՝ ընդունելու արքունի թատրոնը և նրա գոյքը։ Ֆիգնէրի հետ կապած պայմանի զօրութեամբ, օպերային ներկայացումները Թիֆլիսում պէտք է սկսվեն ոչ ուշ հոկտեմբերի 1-ից։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի սափրիչների ուսագը, սափրիչների համաձայնութեամբ, կարգադրել է փակել խանութները կիրակի օրերը։ Այս կարգադրութիւնը պէտք է կատար ածվի այս ամսի 27-ից։

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը առաջիկայ աշնանը կուղարկէ դէպի Սև ծովի կովկասեան ափերը մի արշաւախումբ, որ բաղկացած կը լինի ինժենէր-հիդրօլօգներից։ Արշաւախումբը պէտք է ուսումնասիրէ Սև ծովի կովկասեան ափերը Ֆրանսիայի յայտնի հիդրօլօգ Մարտէլի ղեկավարութեամբ։

—

«Каспій» լրագրում կարդում ենք. «Յուլիսի 20-ին Բագու կայարանի առաջին կլասի դահլիճը մտաւ մի վայելուչ հագնված պարոն թղթի փաթեթ ձեռքին, որ և դրեց պատուհանի գոգը՝ խնդրելով մօտիկ կանգնած ղռնապանին հսկել փաթեթի վրա, իսկ ինքը հեռացաւ։ Քիչ ժամանակ անցնելուց յետոյ՝ փաթեթը յանկարծակի բորբոքվեց. նկատելով այս՝

հանից։ Դրսի աշխարհը մեխում է ձեզ պատուհանին, կանգնեցնել է տալիս ժամերով և դուք չէք զգում յոգնածութիւն։

Ի՞նչը պիտի յոգնեցնէ։ Մեծ քաղաքի ժխորից, փողոց, չոր ու հոտած փողոցներից յետոյ մարդ, մի քանի ժամվայ ընթացքում ընկնելով այս հրաշալի անկիւնը, վերածնվում է բոլէտապէս, թարմանում է, երիտասարդանում։ Ես առաջին անգամն էի տեսնում այս սարերն ու ձորերը և, բնականաբար, հիացած, յափշտակված էի։ Միանմանութիւն չը կայ առջևդ, որպէս զի ձանձրանաս, կշտանաս։ Բնութեան վրձինը չափազանց բազմաւոր, համարձակ է եղել. սիւժէտների աղքատութիւն չը կայ։ Ութաքանչիւր քայլում փոխվում են տեսարանները։ Մի կանաչազարդ, հիանալի հովիտից՝ սեպացած, լերկ ու ալևոր ժայռերի երկար պատին անցնելը բոպէի գործ է։ Այնուհետև ուրիշ պատկերներ, ուրիշ գոյներ, ուրիշ տրամադրութիւն։ Այստեղ երկնքի մէջ խրված մի սրածայր գագաթ, որի չուրջը սաւառնեան այս վաղ ժամին սողում է մշուշը, կամ վարագոյր կապելով նրա բարձրութեան վրա կամ յանկարծ բաց անելով նրա տխասնական կողերը։ Այնտեղ հիացմունքի ժպիտ է գալիս ձեզ վրա. տեսնում էք կանաչների ու թփերի միջից թափվող փոքրիկ ջրվէժները։ Մօտիկ են նրանք, բոլորովին մօտիկ ճանապարհին։ Գնացքը սլանում է, դուք հազիւ մի վայրկեան տեսաք քարից քար ընկնող ջրվէժը, բայց մոռանալ չէք կարող. և ամեն անգամ կը յիշէք, որ արևի առաջին մեղմ ճառագայթներն էին ընկած այդ փոքրիկ ու պարզ ջրերի վրա։ Այդ ճառագայթները մանաւանդ մի առանձին հմայք են հաղորդում լեռնային բնութեան ամեն մի խորշին, ամեն մի հիւլէին։

Պակասում էր միայն մի բան։ Լեռնային աշխարհը իբրև մի վեհ ամբողջութիւն ընդգրկելու համար պէտք է բարձրերում լինել։ Այդ խրոխտ գագաթները պիտի լինեն դիտանոց և նայողը պիտի զգայ իրան տիրող անագին տարածութիւնների վրա, հսկայական տեսարաններով շրջապատված, մի անծայր հորիզոնի առաջ։ Երկաթուղով գնացողը զուրկ է այդ դիրքից։ Նա ձորի յատակից է նայում, ցածից դէպի վեր, տեսնում է կտորներ, սեղմված է փոքրիկ տարածութիւնների մէջ։ Բայց լեռնաստանը փոքրիկ կտորներով էլ հիացնում է. նա կարողանում է մարդուն զգալ տալ իր ամբողջ ույժը, իր անհուն, ապշեցուցիչ կարողութիւնը։

Ձորից ձոր, ժայռից ժայռ, անդունդից անդունդ, ամեն տեղ կուսական բնութիւնն է ձեր առջև։ Շուրջը ամայի է. մարդ քիչ կայ այդ գեղանկար վայրերում։ Երբեմն երբեմն կը տեսնէք գիւղական մի քանի ողորմելի տներ, բայց նրանք չեն կարողանում փոխել ընդհանուր տպաւորութիւնը, անմնակ տեղերի տպաւորութիւնը։

Երկաթուղին դեռ չէ կարողացել կենդանութիւն մտցնել այս հիանալի ձորի մէջ։ Ոչինչ առ այժմ չէ փոխվել։ Բայց միթէ մշտական կը լինի այդ անփոփոխութիւնը։ Ո՞վ գիտէ։ Գուցէ շատ հեռու չէ այն ժամանակը, երբ հարուստ ու չքեղ լանջերի վրա, զալար հովիտներում ամարանոցներ կը շինվեն և քաղաքների բնակիչներից շատ շատերը կը գտնվեն, որոնք այստեղ կը գան բնութեան տուրքերը վայելելու համար…

Ամեն ինչ վերջ ունի և Դեբեդայի ձորն էլ վերջ է դնում իր զարդերին Մեծ Ղարաքիլիսա հայաբնակ գիւղի մօտ։ Այս գիւղը մխիթարական տպաւորութիւն է թողնում իր արտաքինով, որ վկայում է թէ այդտեղ բնակվում է գիւղական աւանդապահութիւնից մի քանի քայլ առաջ գնացած մի ժողովուրդ։ Կան գեղեցիկ տներ, երկաթուղու բացվելուց յետոյ Ղարաքիլիսան ամարանոց է դարձել։ Եւ նա արժանի է աւելի մեծ ուշադրութեան. նա հովիտի մէջ է, շրջապատված լեռնային բարձրութիւններով, որոնք վերին աստիճանի գեղեցիկ տեսք են տալիս նրան։ Ղարաքիլիսան գրագիտութեան կողմից կարող է ամաչեցնել մեր գաւառական շատ քաղաքները. այդ գիւղում ստացվող հայերէն լրագիրների, գրքերի թիւը այնքան է, որ նրա առաջ պիտի կարմրեն այնպիսի քաղաքներ, ինչպէս են Կարսը, Ախալցխան, Հին-Նախիջևանը և այլն…

Ղարաքիլիսայից երկաթուղին գնում է դէպի արևմուտք և տեսարանը միանգամից փոխվում է։ Բնութիւնը դարձեալ մենագործ է, դարձեալ լեռներ է փռում աջ ու ձախ, բայց այլ ևս հրաշակերտող ույժ չունի, քմահաճոյքներից զրկված է։ Անտառները չքացան, փայտի կտոր չը կայ. ամեն ինչ ծածկված է կանաչով։ Միանմանութիւն է տիրում. ուղևորը շուտ է յոգնում, ձանձրանում։ Անհիւրասէր բարձրութիւններ են, ցուրտ, աղքատ։ Անժամանակ ցրտերը յաճախ փչացնում են ցանքերը. իսկ այս կողմերի ժողովրդի համար երկրագործութիւնն է գլխաւոր պարապմունքը. անասնապահութիւնը քիչ է զարգացած։ Հողի պակասութիւնը շատ մեծ է և խեղդում է մարդկանց։ Մի քանի հայ գիւղեր երկաթուղու գծի վրա են. մի քանիսները կայարաններ են։ Կանաչ դաշտերի մէջ նստած կոպիտ, նահապետական քարակոյտեր են դրանք. աղքատութիւնը աչք է ծակում ամեն մի քայլում։

Երկաթուղին շատ քիչ է օգնում այդ պատառոտուն խեղճութիւններին։ Գիւղացին ծախելու, արտահանելու բան չունի։ Եւ նա միայն նայում է, թէ ինչպէս դղրդոցով անցնում է վագոնների երկար շարքը։ Լաւ եթէ կարողանայ ձու, հաւ ծախել։ Այդ բարիքից էլ նա շատ չունի…

Մի ժողովուրդ է դա, որի նահապետական անօգնականութիւնը, աշարժութիւնը կարում, անցնում է ժամանակակից կուլտուրայի և քաղաքակրթութեան ամենահզօր գործօններից մէկը։

Ի՞նչ պիտի լինի…

Լէօ

բուֆէտի ծառաները վրա վազեցին հանգցնելու կրակը, բայց այդ վայրկեանին փաթեթը բռունկեց և նրա միջից այս ու այն կողմ ցայտեցին փոքրիկ ռակէտներ։ Ծառաները վախեցած փախան, իսկ փաթեթը առաջվայ նման շարունակեց դահլիճի մէջ կրակի կտորներ արձակել։ Դահլիճում գտնվող ճանապարհորդները այնքան վախեցան դրանից, որ թողին իրանց իրեղէնները և սկսեցին շտապով դուրս փախչել։ Ձեռք առնված միջոցներով աջողվեց փաթեթը հանգցնել. Նրա տիրոջը տարվեց ժանդարմների ոստիկանատունը։

—

Գագրիի բուսաբուծութեան առաջին ցուցահանդէսի կօմիտէտը խնդրում է մեզ տպագրել հետեւեալը. «Սեպտեմբերի 15-ին Գագրիում, Սև ծովի ափին, կը բացվի Ռուսաց Կայսերական այգեգործական ընկերութեան Կովկասեան բաժանմունքի ձեռներէցութեամբ՝ բուսաբուծութեան և նրա հետ կապ ունեցող արդիւնաբերութեան և տնտեսութեան այլ ճիւղերի ցուցահանդէս, որ կը գտնվի Նորին Բարձրութեան Օլդէնբուրգեան պրինց Ալէքսանդր Պետրովիչի օգոստափառ հովանաւորութեան տակ։ Ցուցահանդէսը կը տևէ մինչև այս տարվայ նոյեմբեր ամսի 1-ը։ Ցուցահանդէսի բաժանմունքներն են.—1) Սերմեր, 2) Տնկարաններ և նորատունկ ծառեր, 3) Դէկօրատիվ պարտիզպանութիւն, 4) Պտղաբուծութիւն (տեղական և օտար), 5) Բանջարաբուծութիւն (տեղական և օտար), 6) Վազաբուծութիւն և գինեգործութիւն, 7) Գրտուղների և բանջարեղէնի մշակութիւն և զարգացումն. 8) Թանգագին, արդիւնագործական, դաշտային և մասնագիտական բոյսեր և առնկեր և նրանց հետ կապված արդիւնագործութեան (ջրաղացի, շաքարի, օսլայի գործ, օղեգործութեան, գարեջրի գործ, բուսական թելերի մըշակութիւն և այլն), 9) Անտառաբուծութեան, նոր անտառների տնկումն և նրանց հետ կապ ունեցող տնտեսագործական արդիւնաբերութիւններ, 10) Մեղրատու բոյսեր, մեղուապահութիւն և նրանց հետ կապ ունեցող այլ արդիւնաբերութիւններ, 11) Թթենի, շերամապահութիւն և նրանց հետ կապ ունեցող այլ արդիւնագործութիւններ, 12) Այգեպանական գործիքներ, մեքենաներ և գիւղատնտեսական մեքենայագործութիւն. 13) Գիտական և գրական արտադրութիւններ և առարկաներ. 14) Հոգացողութիւն հողի մասին. 15) Մաքառումն վնասակար միջոցների և կարկուտի դէմ, 16) Ուսուցումն (դպրոցական գործ)։ Էքսպօնենտներ կարող են լինել գիւղատնտեսներ կովկասեան երկրից, Սև-ծովեան նահանգներից և հարաւային ռուսական նահանգների, իսկ 1, 2, 7, 13, 14, 15 բաժանմունքներում և պետութեան միւս տեղերից։ Ցուցահանդէսում տեղերը տրվում են ձրիաբար։ Ցուցահանդէսի ժամանակ տեղի է ունենալու բուսաբուծութեան ժողով, որի ժամանակ կը կարդացվեն դասախօսութիւններ, կը ծախվեն սերմեր, առնկեր և այլն։ Էկսպօնատները պէտք է ուղարկված լինեն Գագրի ոչ ուշ, քան սեպտեմբերի 1-ը։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Հացն այս տարի մեր գիւղերում լաւ է. դաշտերում գարին արդէն հասնելու մօտ է ու մի քանի օրից կը հնձվի։ Դաշտի գիւղերի (Վամդուրա, Դելիսկա և այլն) արտերում դարձեալ երեւացել է «ճիճուն» (հացի բզէզը). բայց հացին չէ վնասում առ այժմ, եթէ միայն չը բազմանան դարձեալ եկող տարիներում։ Գրեթէ բոլոր գիւղերում անասունների մէջ տարածված է «դաբաղ» հիւանդութիւնը»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ռաշտ, յուլիսի 14-ին

Վեց տարի շարունակ մեր ազգային դպրոցներում պաշտօնավարելուց յետոյ վերջնականապէս մեզ թողին բարով ասին տ. Օ. և պ. Ե. Ղազարեան ամուսինները յուլիսի 12-ին։ Նրանք իրանց հրաժարականը վաղուց էին տուել. բայց իրանցից և հոգաբարձութիւնից անկախ պատճառներ նրանց մի առ ժամանակ էլ պահեցին քաղաքումս։ Նրանք իրանց պաշտօնավարութեան ժամանակ իբրև ուսուցիչներ գըրաւել էին հասարակութեան մեծամասնութեան սէրն ու համակրութիւնը ընդհանրապէս և մասնաւորապէս իրանց սաների ջերմ յարգանքը։ Դրա ապացոյցն այն է, որ նրանց հրաժեշտի օրը հաւաքված էին հոգաբարձու պ. Աղաւել Յովսէփեանի տանը 30—35 կանայք, 8—10 աղամարդիկ և 20—25 աշակերտուհիներ «Մարիամեան» օրիորդաց ուսումնարանից։

Հայուհեաց ընկերութեան վարչութիւնը, որի պաշտօնեաներն են եղել Ղազարեան ամուսինները վերջին տարիներս և որի խնամքին էր յանձնված օրիորդաց ուսումնարանի տնտեսական մասի ղեկավարութիւնը, յանձին իր նախագահուհի տ. Մարիամ Յովսէփեանի մի ուղերձ ներկայացրեց մեր շատ համակրելի ուսուցիչներին, որոնք վեց տարվայ օգտակար պաշտօնակատարութիւնից յետոյ հեռանում էին մեր քաղաքից։ Ուղերձը կարդաց «Ս. Թարգմանչաց» տղայոց ուսումնարանի նախկին ուսուցիչ պ. Գ. Եղիկեանը, որի հետ Ղազարեան ամուսինները պաշտօնավարել էին, բացի այդ պ. Գ. Եղիկեանը Հայուհեաց ընկերութեան կողմից բարերթ մաղթեց նրանց, որից յետոյ վարչութեան դանձապահ տիկին Մարիամ Գալստեանը մի փոխանակագիր ներկայացրեց հեռացող ուսուցիչներին իբրև նուէր Հայուհեաց ընկերութեան կողմից։

Ի դիմաց հեռացող զոյգի, պ. Ե. Ղազարեանը թեաս բարովի բաւական երկար ճառ արտասանեց, որի ժամանակ լաց էին լինում թէ լսող հասարակութիւնը և թէ մանաւանդ իր աշակերտուհիները։ Ապա մինչև Փիրի-Բազար Ղազարեան զոյգին ուղեկցեցին Հայուհեաց ընկերութեան վարչութեան նախագահուհին, անդամներ, տ.տ. Հեղինէ Տէր-Օհանեան, Շուշանիկ Մահտեսի-Պետրոսեան և ուրիշներ։ Հրաժեշտի ժամանակ ներկայ էին և՛ հոգաբարձութեան նախագահն ու փոխ-նախագահը։

Գնացին նրանք, Ղազարեան ամուսինները, և վստահութեամբ կարելի է ասել, որ «Մարիամեան» օրիորդաց ուսումնարանի վիճակը թողեցին մօտիկ ապագայի անորոշութեան մէջ։ Տեղիս Հայուհեաց ընկերութեան վարչութեանն է մնում նրանց թողած բացը ծածկել նոյնքան փորձված ուսուցիչներով, այնպէս իրանց այսքան տարվայ եռանդը կորչնչանայ։ Եւ ի պատիւ վերոյիշեալ ընկերութեան, մենք պարտաւոր ենք յայտնել, որ անպայման կարողացաւ նա օգտակար լինել Ռաշտի հայ հասարակութեան։ Նրա գործունէութեան մասին աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն ուրիշ անգամվայ թողնելով, առ այժմ այսքանը միայն կասենք, որ մի բուռը բարեսէր հայուհիների շնորհիւ և Ղազարեան ամուսինների նախաձեռնութեամբ կազմակերպված այդ ընկերութիւնը իր կազմակերպութեան առաջին օրերից իր ուսերի վրա վերցրեց օրիորդաց ազգային ուսումնարանի տնտեսական մասի հոգսը և պէտք է ասած, պատւաւոր կերպով նա այդ ծանրութեան տակից դուրս եկաւ։ Բագուի և Թիֆլիսի մօդայի վրա հագարներ ծախսող հայուհիները շատ բան ունեն սովորելու նրանցից։ Պատիւ նրանց։

Օտարական

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Աւստրիական պարլամէնտից յետոյ օբստրուկցիայի ասպարէզ դարձել է այժմ ունգարական սէյմը։ Արտասահմանեան լրագիրները զանազան մանրամասնութիւններ են հաղորդում այն աղմկայոյզ տեսարանների մասին, որոնք տեղի են ունեցել յուլիսի 16-ին ունգարական պատգամաւորների ժողովում։ Նիստի սկզբում անկախների կուսակցութեան պատգամաւորներից մէկը—Զօլտան Պապպ—վերկացաւ տեղից և սեղանի վրա թափելով 10,000 կրօն՝ յայտնեց, թէ այդ փողերը առաջարկված են նրան այն պայմանով, որ նա հրաժարվի օբստրուկցիայից և հեռանայ Բուդա-Պէշտից։ Բարձրացած զարհուրելի աղմուկի մէջ Պապպ աւելացրեց, թէ այդ փողերը յանձնել է նրան մի բարձրաստիճան անձի կողմից սէյմի դիմադրական կուսակցութեան նախկին պատգամաւոր և Կօշուտի կուսակցութեան օրգանի նախկին խմբագիր Դինէս, որ այդ նպատակով ստացել էր 12,000 կրօն, բայց 2000-ը պահել էր իր մօտ, որպէս միջնորդի վարձատրութիւն։ Դրանից յետոյ ուրիշ մերկացումներ արեց դիմադրական կուսակցութեան պատգամաւոր Լօվաս, «Magyar Orzag» լրագրի խմբագիրը, որ պաշտպանում է օբստրուկցիան։ Լօվաս յայտնեց, որ այդ լրագրի հրատարակչի մօտ եկել էր գերմանական մի երեկոյաթերթի խմբագիր՝ Արտուր Զինգէր՝ և նոյնպէս խոշոր գումար էր առաջարկել, որպէս զի «Magyar Orzag» մեղմացնէ իր ուղղութիւնը և դադարէ օբստրուկցիան պաշտպանելուց։ Այս մերկացումները սարսափելի շփոթութիւն գցեցին բոլոր կուսակցութիւնների պատգամաւորների մէջ, և ժողովը որոշեց առանձին պարլամէնտական մասնաժողով ընտրել քննելու կաշառքներ առաջարկելու գործը, որի դէմ բողոքեց և մինիստր-նախագահ Կուէն Հէդէրվարի։

—Միացեալ-Նահանգների նախկին դեսպանը Բերլինում, Ուայտ, մի խօսակցութեան մէջ ամերիկական լրագրական գործիչների հետ, յայտնեց, թէ նախագահ Ռուզվէլտի և Վիլհէլմ կայսրի մէջ մեծ նմանութիւն կայ, ինչպէս ֆիզիքական, այնպէս էլ հոգեոր։ Ինչպէս Ռուզվէլտ, այնպէս էլ Վիլհէլմ կայսրը ներկայացուցիչներ են զօրեղ, եռանդոտ և համարձակ ցեղերի և նրանց արտաքինը արդէն ցոյց է տալիս ուժեղ բնաւորութիւն։ Ինչպէս նախագահը, այնպէս էլ կայսրը բազմազան ընդունակութիւններ ունեն և համարձակ կերպով կարող են դառնել զանազանատեսակ, մասնագիտական բնաւորութիւն ունեցող նիւթերի վրա։ Վիլհէլմ կայսրը այնպիսի յատկութիւններ ունի, որ նրանից կարող էր դուրս գալ հանրապետութեան մի հիանալի նախագահ, իսկ Ռուզվէլտ կարող էր դառնալ մի օրինակելի կայսր։ Շատ սովորութիւններով և մինչև անգամ խօսելու ձևով կայսրը նման է Ռուզվէլտին և այս վերջինը առաջինին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Новости» լրագրի աշխատակիցներից մէկը, խօսելով ռուս վաճառականի անտարբերութեան մասին, ասում է հետեւեալը. «Ի հարկէ, ոչ մի տեղ չէք կարող գտնել այնպիսի քնած վաճառական, բացի Ռուսաստանից։ Ես կարծում եմ, որ մինչև անգամ ամենաանկուլտուրական երկիրներում առևտրականները աւելի հոգ են տանում իրանց գործերի զարգացման մասին, քան մեր ռուս արտահանող առևտրականները. այդ առիթով ես կարող եմ պատմել մի բաւական հետաքրքիր փաստ։

«Հինգ տարի առաջ, Մօսկվայի մի մանուֆակտուրիստ, Դամասկոս ուղարկեց մի «պարտիա» չիթ։ Չիթը շատ լաւ դուրս եկաւ, էժան և լաւ նկարներով։ Այդ չիթը հաւանեցին և նա սկսեց շատ լաւ ծախվել։ Բայց չիթն ուղարկելով, մանուֆակտուրիստը հարկաւոր չը համարեց նրա հետ և մի մարդ ուղարկել, որը հետևէր ապրանքի վաճառմանը։ Իսկ այդպիսի մարդիկ գերմանացիներն ունեն թէ Դամասկոսում, թէ Բէյրութում և թէ Կայֆայում։ Այդ պարոններն ուղարկեցին ռուսաց չիթի նմուշները Բերլին, ուր արագութեամբ կեղծեցին ամենաբանուկ նմուշները, մի և նոյն ժամանակ, ի հարկէ, ապրանքները աւելի վատ յատկութեան էին։ Բայց դրա փոխարէն չիթի արշինը մէկ կօպէկ աւելի էժան սկսեցին ծախել։ Եւ ռուսաց ապրանքը սպանվեց։

—Միթէ կարելի է այդպէս առևտուր անել Սիրիայում,—ծիծաղում էր գերմանացին, Բերլինի գործարանի մի ներկայացուցիչ, որը մըշտապէս ապրում է Դամասկոսում և որը պատմեց ինձ այդ միջնադէպը երկաթուղու վագօնում Բէյրութի և Դամասկոսի միջև. հարկաւոր է հետևել նախ՝ այն բանին, թէ ինչ են ստեղծում մրցողները, և երկրորդ՝ գնողների ճաշակին և այն ապրանքների գներին, որոնք աւելի դուր են գալիս։ Միայն այդպիսի պայմաններով կարելի է այստեղ լուրջ գործ անել։ Դժբաղդաբար, ռուս վաճառականները այդ պայմանները չեն ընդունում։»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

23 յուլիսի

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐ։ Լրագրական տեղեկութիւնների համեմատ, Շանխայ է եկել Գիրենի ցեանցիւնի մի ատրճանաւոր նոր ձևի 3000 հրացան գնելու համար։ Դա արդէն երկրորդ գընումն է։

ԲԱԹՈՒՄ։ Յուլիսի 22-ին Բաթումի շրջանի Բօրչխա գիւղի մօտ յարձակում տեղի ունեցաւ պօստի վրա։ Պօստալիօնը և պահապանը սպանված են, միւս պահապանը վիրաւորված է. պօստային թղթակցութիւնը թալանված է։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Արտասահմանեան հիւպատոսների զեկուցագրերից երևում է, որ Սասունում և նրա շրջակայքում խլրտումն ուժեղանում է, որովհետև տեղական մահմեդական ազգաբնակութիւնը թշնամական տրամադրութիւն է ցոյց տալիս հայերի վերաբերմամբ։ Սալօնիկ-Մօնաստիր երկաթուղու գծի Էսկիսու և Բանեցա կայարաններում տեղի ունեցան յարձակումներ երկաթուղու վրա, չը նայելով որ նա բռնված է զօրքերով։

ՍԱԼՕՆԻԿԻ։ Ապստամբները փչացրին երկաթուղու և հեռագրաթելերի զանազան տեղերը դինամիտի միջոցով։

ՍՕՖԻԱ։ Մեծ քանակութեամբ ապստամբների հրոսակախմբեր երևացին Դեդէ-Ագաչի, Սերեսի և Մօնաստիրի մօտերքը։ Շատ արիւնահեղ ընդհարումներ տեղի ունեցան։ Երկու կողմերից էլ շատ սպանվածներ կան։ Օղն են թողրել շատ կամուրջներ, քանդել են շատ զօրանոցներ. մի քանի տեղերում կտրեցին հեռագրաթելերը։ Սուլթանը հրամայեց Սերես ուղարկել Էդիպ փաշային։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Թագաւորի զաւակները՝ պրինց Գէօրգի և Ալէքսանդր, պրինցուհի Ելենան և թագաւորի եղբայր Արսէնին՝ Պաւէլ որդու հետ երկուշաբթի կը գան Բէլգրադ, որտեղ նրանց համար պատրաստում են հանդիսաւոր ընդունելութիւն։ Զինւորական շրջաններում խօսում են սերբիական մի օֆիցէրի ձերբակալութեան մասին, որը ապօրինի յարաբերութիւններ է ունեցել աւստրիական միսսիայի հետ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Հիմնվում է ռուսաց առևտրական մուզէյ, որի ղեկավարն է լինելու փոխ-դեսպան Մօսիխը ռուսաց միսսիայի հսկողութեան տակ։

ՊԷԿԻՆ։ Չինական իշխանութիւնները դիմեցին օտարերկրեայ ներկայացուցիչներին, խնդրելով կառավարութեան յանձնել տեղական «Սուբաօ» անունով լրագրի խմբագիրներին, որոնք ձերբակալված են խռովարար գրուածքներ հրատարակելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով. Շանխայում ձերբակալված չինական ժուրնալիստների գործի մասին արված հարցապնդումին Բալֆուրը պատասխանեց, որ Անգլիայի քաղաքական ներկայացուցչին Պէկինում յայտնված է, որ բրիտանական կառավարութեան կարծիքով ձերբակալվածներին չը պէտք է յանձնել։

ՀՌՕՄ։ Պապի թագադրութիւնը նշանակված է նոյեմբերի 25-ին։

ՊԱՐԻԶ։ Ֆրանսիական պարլամենտական խմբի դէպի Լօնդօն ճանապարհորդելու առիթով Դեստուրնէլը Դելկասէին գրած նամակով յայտնում է, որ խումբը նպատակ ունի բանակցութիւններ վարելու միւս պետութիւնների, մանաւանդ Իտալիայի հետ, որպէս զի հող պատրաստէ միջնորդ դատարանի պայմանագրի մասին։ «Matin»-ը հաւաստացնում է, որ Դէլկասէն Լօնդօնում երկար խօսակցութիւն է ունեցել Լանսդօունի և Չեմբերլէնի հետ և հետևեալ երեք կէտերի մասին համաձայնութիւն է ստացել. 1) պայման կապել միջնորդ դատարանի մասին, 2) սահմանափակել Ֆրանսիայի և Անգլիայի ծովային ծախսերը Ռուսաստանի համաձայնութեամբ և 3) հաշտութեամբ վերջացնել քաղաքական դժուարութիւնները։

ԿՕԼՆ։ Բէլգրադում ձերբակալված է գլխաւոր շտաբի մի օֆիցէր, որ լրտեսի դեր է կատարել հարևան պետութեան զինւորական գործակալի համար։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Սուլթանը հրամայեց յանցաւորներին պատժելու համար զինւորական դատարաններ հիմնել այն տեղերում, որտեղ օֆիցէրները և զինւորները անկարգութիւններ են կատարել բոլգարների վերաբերմամբ։

24 յուլիսի

ՏԱԳԱՆՐՕԳ։ Չորրորդ ժամին քաղաքի վրայով անցաւ սարսափելի մրրիկ տեղատարափ անձրևով և կարկուտով. մրրիկը կրկնվեց եօթերորդ ժամին. լցված են ջրով ներքնայարկերը, տանիքները թափվեցին, վնասվեցին բանջարանոցները։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ։ «Soire» լրագրի խօսքով, Ֆլանդրեան կոմսը լուրջ կերպով հիւանդացաւ։

ՀՌՕՄ։ Այժմ ասում են, որ պապի թագադրութիւնը կը կայանայ շատ շուտ, որպէս զի հնարաւորութիւն տրվի մասնակցելու հանդէսին բոլոր կարդինալներին։ Կարծում են, որ թագադրութիւնը կը կայանայ եկող կիրակի։

Կ. ՊՈԼԻՍ։ Բ. Դրան յայտարարութեան համեմատ, Մօնաստիրի և Ուսկիւբի վիլայէթներում, Պրիլէպեան կազայում և Մօնաստիրի վիլայէթի ուրիշ տեղերում տեղի ունեցան նոր ընդհարումներ հրոսակախմբերի հետ սպանութիւններով, կողոպտումներով և հրդեհածութեամբ։ Հրոսակախմբերը սարսափ են տարածում մահմեդական ազգաբնակութեան վրա և աշխատում են հարկադրել բոլգարական գիւղացիներին, որ նրանք միանան հրոսակախմբերին։ Բ. Դուռը հաղորդեց դրա մասին այսօր ճիշդ տեղեկութիւններ ռուսաց և աւստրօ-ունգարական դեսպաններին։ Այսօր Իլդիզ-Քիօսկում կայացաւ մինիստրների խորհրդի արտակարգ նիստ և զինւորական խորհրդակցութիւն, այնպէս որ Բ. Դուռը ուղարկեց Օմէր-Ռուշտի-փաշայի զօրաբաժնի զօրքերի մի մասը դէպի երկու վիլայէթները։ Խորհրդի նիստի ժամանակ Իլդիզ-Քիօսկում հրաւիրվեց բոլգարական էկզարխը, որին մեծ վէզիրը խորհուրդ տուեց ազդել ազգաբնակութեան վրա, որ նա զինաթափ լինի, որովհետև այլապէս ստիպված կը լինեն ճնշել շարժումը եռանդուն միջոցներով, այնպէս որ կը վնասվէին նոյնպէս անմեղները։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՑԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Փօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Փօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. (4 ժ.)։

Փօստատար գնացքը դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երեւան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երեւան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Փօստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրոպոլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երեւանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րոպէին)։

Լոյս տեսաւ և բաժանորդներին ուղարկվեց

ՐԱՖՖԻԻ

ՈՍԿԻ ԱՔԱՂԱՂԸ

Հեղինակի պատկերով, գինն է 1 ր., փառակազմ 1 ր. 60 կ. ճանապարհածախս իւրաքանչիւր օրինակին 20 կոպէկ։ Պահեստը գտնվում է հրատարակչի՝ Թադէոս Ս. Բունիաթեանցի մօտ, Բագւում։ Նոյն տեղից կարելի է ստանալ նաև նոյն հեղինակի միւս աշխատութիւններից նրանք, որոնք չեն սպառված։ Կարելի է ստանալ նաև բոլոր հայ հեղինակների գրուածքները։

Մեր հասցէն՝ Баку, книжная торговля Татевоса А. Бунятянца. 7—10

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

գրախանութում վաճառվում են՝

ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

հետևեալ աշխատութիւնները.

ԷՎԼԻՆԱ	50 կոպ.
Նոյնը թարգմ. ռուսերէն. . . .	70 »
ԹՈՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ . . .	20 »
Նոյնը թարգմ. ռուսերէն. . . .	25 »

Դիմել.—Книж. магаз. „Гуттенбергъ" д. Лалаева, Дворцовая, Галустяну։ 10—10

Լոյս տեսաւ

Ս. ԹԱՌԱՅԵԱՆՑԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ-ԻԴԷԱԼԻՍՏ

ՇԻԼԼԵՐ

Կենսագրական - քննադատական աշխատութիւններ, բաղկացած 448 մեծադիր երեսներից, ընտիր թղթի վրա, 91 ցինկօգրաֆ-ատտօտիպ պատկերներով (չը հաշւելով զարդանկարները)։ Գինն է 3 րուբլի, մէկ փառահեղ կազմի մէջ՝ 4 ր., երկու կազմի մէջ՝ 5 ր.։ Ճանապարհածախս 60 կոպ.։ Առաջին հատորը այլ ևս չէ ծախվում։

Մամուլի տակ է նոյն հեղինակի

«ԹԱԳՆՎԱԾ ԿԱՅԾԵՐ»

դրաման

11 լուսանկար-պատկերներով

Բաժանորդագինն է 1 րուբլի։ Թէ գրքերի և և թէ բաժանորդագրութեան համար դիմել հայ գրավաճառներին։ 10—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գոլովինսկի, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակի օրերից։

ԶՕՆՏԵՐԳՆԵՐԸ

Բ. Ե. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզառնու. հիւանդ.

ՁԻԿԻՐԴԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարգային։

Մ. Գ. ՄԻՆԱՍԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՏԵՐ-ՍԱՄՍՈՆՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.

Լ. Վ. ԲԱՐՑՈԼԴ—6—7 ժ. ներարգային (էլեկտրաբուժ.) ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԱԽԲԱԶՅԱՆ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—8—8½ ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (Լեցոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Յ. ՌՕՎԱՆԻՑԿԻ—ատամն. ծագկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Լոյս տեսաւ

ՅՈՎԱՆԻՄ ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ

ՄԵՌԱԾ ԾՈՎՈՒՄ

ՎԷՊԸ

Երեք մասից բաղկացած (390 երես)

Գինն է 1 րուբլի։

Պահեստը «Գուտտենբերգ» գրախանութում։ Նոյն տեղից կարելի է ձեռք բերել մի և նոյն հեղինակի «ԿՈՅՐՎԱԾ ՍԻՐՏ» վէպը, (170 երես, գինն է 40 կոպ. և «ՂՕՆԱՂԼՈՒՂՍ ՄՆԱՑ» վօդէվիլը, գինն է 20 կոպէկ։

Դիմել՝ Книжный магазинъ „Гуттенбергъ", (Дворцовая) Галустяну. 1—3

Օգոստոսին Աստրախանում բացվելու է

ԳՐՔԵՐ ՎԱՃԱՌԵԼՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

գրավաճառանոց։ Դիմում ենք մեր հեղինակներին, թարգմանիչներին, ձեռնարկներ կազմողներին և հրատարակիչներին—ցանկացողները թող ուղարկեն իրանց աշխատութիւններն ու հրատարակութիւնները վաճառելու, յայտնելով իրանց պայմանները գնքի մասին։

Հասցէն. Астрахань. „Товорищество книжной Торговли", Московская ул. д. Ханъ-Багирова. 1—5

Փոքր Արմուտանցի

Նշան Դաւիթ Բարիկեան

քսան տարեկան, կը փնտռուի իւր ազգականներէն. ուստի կը խնդրուի որ, ով որ գիտէ յիշեալին տեղը, մարդասիրաբար հաճի տեղեկութիւն տալ հետևեալ հասցէով.

Bagdasar Boyadjian,

Caïre
Babel-Chahrié
(Egipte)

Pour Eram Parikian 5—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր «Ս. Պետերբուրգի Աչքաբուժական Հիւանդանոցի»

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ընդունում է աչքի հիւանդութիւն ունեցողներին ամենայն օր.

Առաւօտեան ժամի 9-ին մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7

Հասցէն. Վելիամինովսկայա փ. տ. № 8։ 20—20

ՇՈՒՇՈՒՄ

պարապում եմ հոգևոր դպրոց մտնող և վերադառնալու ուղղութիւն ունեցող աշակերտների հետ։

3—6 Լևոն Ցովսէփեան

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ, ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՄԱՐԱՆՈՑՈՒՄ 94—105

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԲԱՆԲԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ"

Հանդէսի Ա. գիրքը՝ հետևեալ բովանդակութեամբ

**... Ն. Ադոնց։

Վիպական։ Կարմիր ժամուց, Ա. Արփիարեանի։—Դատաւոր, Վ. Փափազեանի։—Սև հաւը կանչեց, Ռ. Զարդարեանի։—Նախագարուն, Հ. Բեթգէ։—Լճակին զամբիկը, Գոնէ։—1. Հերմագորի պատմութիւնը։—2. Անապատի բաժակ, Համրի զը Ռենիէ։

Բանաստեղծական։ 1. Հալածված ուրուականներ, 2. Պանդուխտ եմ, քոյրիկ, Ցովհ. Թումանեանի։—Հնչեակներ. 1. Հրաժեշտ, 2. Մտածում, 3. Պատրանքներ, 4. Կանձրեէ, տղաս, 5. Այսչափ եռքը, Վ. Թէքէեանի։—Վայրկեաններ և վանկեր։ 1. Դալկուհի, 2. Իրիկուն, 3. Հոգիս ի ծով, 4. Գիշեր, 5. Ցուշերգ, Մ. Կիւրճեանի։—Հոգեվարքին ջահերը. 1. Աղօթք, 2. Զարչարանքի երազ, 3. Գթութիւն, 4. Ծարաւ, Ա. Եարճանեանի։—Մայրենի գիշերին, Ս. Բաբեանի։—Մայր-տանջանք, Լ. Աթաբէկեանի։—1. Տեսիլ, 2. Երեկոյ, 3. Կլէօպատրա, Ա. Սամէհ։

Տեսական։ Գրական նշմարներ, Դեկադանս և սիմբոլիզմ, Ն. Ադոնց։—Արևմտեան հայոց արդի գրականութիւնը, **։—Իրաւունք և բարոյականութիւն, Ա. Կուսիկեանի։—Հայոց եկեղեցու 1000-ամեակի նախօրէին, Ն. Ա.։—Գրական-պատմական նիւթեր։—Ստեփաննոս Նազարեանցի նամակները։—Մ. Մուրադեանի գրութիւնը Լևոն XIII պապին։

Գեղարուեստական։—Նկարներ և քանդակներ։ Ն. Ա.—«Աւետում» Գ. Դ. Րօսսետտի։—1. «Իրիկուան համբոյր» 2. «Մայրական Գորով» 3. «Պ. Վերլէն» Ե. Կարրիէրի։—1. «Պատերազմ», 2. «Սփինքս», Ֆ. Շտուկի։—«Համբոյր» Օ. Ռօդէնի։—«Մեռածներին» Բարթոլոմէի։—1. «Նկարչութիւն և բանաստեղծութիւն», 2. «Կեանքի կղզին», Ա. Բէօկլինի։—«Կնոջ պատկեր» Ֆ. Լենբախի։—«Ընթրիք» Լ. Բաքստի։—1. «Ցուղա» 2. «Լուսնծագին» Վ. Կոտարբինսկու։—«Հանգստութիւն», Բոգդանով-Բելսկի։ Հայ արուեստաւորներ.—«Ըմբշուհի» Շահինի։—«Ընթերցանութիւն», օր. Ա. Բաբայեանի։—«Վերահաս ամպեր», Մահտեսեանի։ **, Շապանեանի։—«Էտիւդ» Փ. Թեռլեմեզեանի։—«Աշուն» Այվազովսկու։—«Սպիտակ դղեակ» Վ. Սուրէնեանի։

Խմբագիր՝ Ա. Ադոնց
Հրատարակիչ՝ Ա. Մելիքեան

Հասցէն. Невскій проспектъ, д. 55. 1—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Լերմոնտովսկայա փողոց № 9)

Ցանկացողները ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատած ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատտեստատներ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ

Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (ո) 5—12

ՊԱՐԻԶԻ ԴԵՂԱԳՈՐԾԻ

ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ

ԹՈՅԼԷ ՏՐՎԱԾ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Այս կապսուլների մէջ պարունակված զուտ սանտալի եօղերեան բժիշկները խորհուրդ են տալիս գործածել մնորէի (գաղտնի հիւանդութիւնների) դէմ, կապոյտ-բալզամի և կուբեբայի փոխարէն։ Նա ներգործում է աւելի արագ, չէ յոգնեցնում ստամոքսը, ոչ մի հոտ չէ պատճառում և ոչնչացնում է փսխումն ու կլորիկը։

Կեղծիքներից խուսափելու համար պահանջեցէք, որ իւրաքանչիւր կապսուլի վրա սև տառերով դրոշմված կնիքը։

Պահեստը Ռուսաստանի դլխաւոր դեղատներում

(5, 10, 15, 20 և 25) 31—60

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ „ՆԱԴԵԺԴԱ"

Ծովային, գետային և ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան և գոյքերը կրակից ապահովացնելու համար։

ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՎԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը	1,650,000 րուբլի
Պահեստի դրամագլուխը	2,664,808 »

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 800 գործակալութիւններ եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին Ասիայի, Սիբիրի եւ հեռաւոր Արևելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Ցանձնումն բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր վճարներ ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Անդամութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով՝ ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար և ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Ռիբինսկից մինչեւ Աստրախան եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (սեփական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բագւում եւ Կրասնովոդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը հաղորդակցութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ փճացող դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, առագաստանաւերի, վագոնների և վագոն-ցիստեռնների։

դ) Ապահովագրութիւն թանկագին իրերի և արժէքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են պոստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային պոստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեան պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի մօտ 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի «Նադեժդա» ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի, պրօսպէկտի վրա, № 10-րդ տանը։

Լիազօրներ—ծովային ապահովագրութեան համար՝ Օդեսայում, գետային ապահովագրութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվօրցօվայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆօն № 108 (Ե. Ռ. Գ.) 112—120